

Holdningsendrende arbeid i menigheten, med utgangspunkt i innvandrerarbeid

AV INGVAR SOLBERG

Sognediakon Ingvard Solberg

Mye av kirkens engasjement i det holdningsendrende arbeid er tilfeldig lagt opp og lite gjennomtenkt. Å endre holdninger er et møysommelig for tidkrevende arbeid. Tålmodigheten settes på prøve da prosessen er lang.

I tiden fremover vil jeg mene at diakoniens folk vil være de toneangivende i dette arbeid innenfor kirken. Jeg vil til slutt i denne artikkelen begrunne hvorfor.

I mitt arbeid har jeg ikke spesielt målrettet det holdningsendrende arbeid mot den indre kjerne i menigheten, men mer mot lokalbefolkningen generelt.

Holdning som hindring

Generelt er det i dette arbeid nødvendig å være oppmerksom på den tradisjon vi står i. Etter slepet av den pietistiske tradisjon henger enda igjen i folks oppfatning av kristenfolket og dets hjertesaker.

I tillegg er det i hovedsak teologer som har lagt premissene for hvordan et bestemt holdningsarbeid skal vinkles, ofte med utgangspunkt: «Guds ord sier klart at...».

Når diakonen tar et initiativ for å sette bestemte holdninger på dagsorden lokalt, så møter en derfor relativt fort mistanken om moralisering.

Kirkens moralistiske tendenser har de fleste mennesker et forhold til. «Dans er synd, altså er du en synder». «Sex er noe skittent, altså er du skitten om du er glad i sex». «Abort er å ta liv, altså er du indirekte en morder når du er for abortloven».

Moralistisk krampetrekning er oppfatningen blandt folk. Kirken sentralt er etter min mening hjelpeløst klønede i sin måte å sette holdningsendrende arbeid på dagsorden.

Jeg har lite sans for det lett elegante: «Hei, hei, hei. Let's change the attitude». Jeg har enda mindre sans for refrenget: «Nei, nei, nei. Let's change...». Som en konfirmant uttalte: «Hvorfor sier kirken nei til alt som er gøy?»

Holdningsarbeid - en prosess

Jo lengre et arbeid strekker seg ut i tid, jo viktigere er den metodiske gjennomtenkningen. Det tilfeldige holdningsarbeid med input i ulike sammenhenger har vel realistisk sett svært lite for seg. Effekten er bortimot lik null.

Diakonien tar som kjent hele mennesket på alvor. Det holdningsendrende arbeid tar også hele mennesket på alvor. Mennesket med følelser og intellekt.

Dessverre konsentrerer vi det meste av vårt arbeid mot intellektet med informasjon og kunnskapsformidling.

I en konfirmanttime brukte jeg 40 min. til ren kunnskapsformidling i forhold til stoffmisbruk. De siste 4 min. spilte jeg på kassett «Marita» av Hans Inge Fagervik. Fem år senere forteller 19-åringene på torget at Marita-sangen, den husker de. Sangen som puster erfaring, opplevelser og følelser i både tekst og melodi. Opplevelsesplanen. Kunsten i å lykkes i et holdningsendrende arbeid er å bevege seg forsiktig og med stor respekt inn på dette planet.

Faren for manipulering med følelser er klart til stede, men dette bør ikke skremme oss fra å nå inn til selve nøkkelen for endring av holdninger. Et bilde.

Jeg tenker meg kunnskapsformidling utformet som ulike veiskilt langs en vei. Jeg tenker meg arbeid med opplevelser som en prosess som setter et menneske i bevegelse.

Det er meningsløst og sterkt provoserende å forholde seg til en mengde fare- og forbudsskilt når en står stille.

Hvis en så først kommer i bevegelse er det ryddig og konstruktivt å forholde seg til korrigerende veiskilt i form av informasjon og kunnskapsformidling.

Holdningsendrende arbeid er en balansekunst mellom opplevelsesorientert formidling og informasjon.

Flyktningearbeid

I fire år nå har jeg vektlagt holdningsendrende arbeid i forhold til innvandrere/flyktninger i min tjeneste i Ål prestegjeld. Jeg har arbeidet rent metodisk, men også intuitivt og spontant utifra den spesielle situasjonen. For tre år siden var innvandrere et ukjent begrep i Hallingdal. I løpet av et år utviklet Ål seg til å bli landets største «flyktningekommune» etter folketallet med 300 flyktninger i det statlige mot-tak fordelt på 3 hotellbedrifter.

I ei lita bygd med 200 mennesker bodde 120 flyktninger på et hotell. Var konflikten mellom bygdefolket og flyktningene til å unngå?

Da de første 120 flyktningene kom til vår kommune, tok jeg umiddelbart kontakt med hotellet. Jeg tilbød meg å legge til rette for sportslige aktiviteter i svømme- og idrettshall, og jeg prioriterte over en periode å være mye sammen med flyktningene. Det utviklet seg et gjensidig godt tillitsforhold som jeg mente var klart avgjørende for mitt videre arbeid.

Kontaktfamilier, gjensidig opplevelse

Logisk sett er det svært deprimerte for en familie å tilbringe 1-2 år på hotell. Allerede etter 2-3 mnd. så jeg hvorledes gnisten i øynene ble erstattet med pessimisme og passivitet. Parallelt begynte en del mennesker i kommunen å «murre» litt. «Vi har ikke råd til å bo på hotell, og der bor disse uten å gjøre det minste for det».

Jeg så nødvendigheten for å arbeide med holdninger. En svært streng kuldeperiode maksimerte isolasjonsfølelsen hos flyktningene. Det var egentlig

ikke tid til en metodisk gjennomtenkning med kurs for kontaktfamilier.

Jeg tok personlig kontakt med familier i Ål, og utfordret dem positivt på muligheten for å bli kjent med en av de 30 flyktningefamiliene.

Etter to dager hadde jeg 55 kontaktfamilier på min liste. Opplegget og avtalen var som følger:

– Lørdag kl. 16.00 henter en ålingsfamilie en iransk familie for å invitere hjem til ettermiddagste.

– Jeg samordner de ulike familiene som skal møtes, og tar ansvar for å presentere dem for hverandre.

– Ønsker en å følge opp kontakten, så gis beskjed til meg.

– Ingen binder seg til mer enn et besøk.

Det var en spesiell opplevelse da 30 biler kjørte inn foran hotellet. Det var en enda større opplevelse å registrere gleden hos både norske og iranske barn og voksne ved tilbakekomst. 80% ønsket å følge opp kontakten. Etter tre lørdager hadde alle asylsøkerfamiliene fått seg sin spesielle kontaktfamilie.

Etterhvert økte flyktningean-tallet i kommunen til 300. På det meste hadde vi 120 ålingsfamilier på liste over kontaktfamilier. Hva ble så effekten?

Positive opplevelser i forhold til flyktningebesøk ble samtaleemnet i bygda. Disse opplevelsene dominerte på en slik måte at alle kritiske spørsmål ikke fikk grobunn.

Ålinger har som folk flest i vårt land beveget seg henimot et metningspunkt i det å vise medfølelse overfor nødlidende i andre land. Alle gode innsamlingsaksjoner med massiv presedekning, alle vønde nyhetsinnslag, har sløvet og presset evnen til å vise medfølelse og medliden-se.

Men det hele blir ganske annerledes når den iranske familien sitter i stua og stotrer på engelsk sin livshistorie. Nøden blir så nær. En kan ikke annet enn å bli engasjert og komme i bevegelse.

Informasjon Kunnskapsformidling

Etter hvert var det naturlig nok ikke til å unngå at enkelte kritiske spørsmål ble stilt i lokalpressen. Det er forståelig at folk reagerer på at asylsøkere kjøper skinnklær til kr 3.000,- på stedets motebutikk. «Hvorfor kjøper de ikke klærne sine på Samvirkelaget?»

Istedenfor å gå inn i en sirkel med leserinnlegg, som oftest er negativt, gjorde vi det på en annen måte. I samarbeid med avisen Hallingdølen kjørte vi fortløpende 13 helsides artikler under temaet: «Asylsøkjær i Hallingdal». Disse artiklene der profesjonelle journalister intervjuet asylsøkere, betydde svært mye i tida framover. Jeg nevner noen overskrifter: «Kvar er alle politimenn, mor?» «Kosovofamilie fortel». «Eit nytt skriftspråk». «Ikkje noko luksusliv». «Kjem ikkje hit for arbeid».

Siste artikkelen stod på FN-dagen, den samme dagen som NOAS – avd. Hallingdal ble startet. Jeg hadde etterhvert oppdaget hvor lite jeg som diakon fikk gjort i møte med alle utfordringer. Sammen med en humanetiker tok jeg initiativ til dette.

I alle foredrag har jeg alltid vært svært opptatt av balansen mellom ren informasjon og opplevelsesorientert formidling. Faren for solskinns- og fåredrypende historier har ikke skremt meg fra forsøk på å bevege mennesker. Utifra en konflikt mellom bygdeungdom og enslige asylsøkere på torget i sentrum, ble det etterhvert nødvendig mer spesifikt å rette det holdnings-

endrende arbeid mot barn og ungdom.

En sosionom og jeg besøkte en stor del av barne- og ungdom- og de videregående skoler i Hallingdal. Vi hadde rundt 60 dobbelttimer i løpet av en periode på 3 mnd. Dobbeltime ble lagt opp som følger:

- En lysbildeserie fra Afgani-stand (15 min.)
- Informasjon i.f.t. økonomi, status, arbeid (15 min.)
- Hvordan er det å komme som flyktning til Hallingdal (15 min.)
- Samtale/diskusjon (45 min.)

I forbindelse med skolebesøk ble artikkelserien fra Hallingdølen delt ut til alle elevene.

Effekten av dette arbeid har vært vanskelig å måle. Da det samtidig i Ål kommune har vært asylsøkere på alle skoler, vil en tro at informasjon har bidratt positivt for disse.

På gymnaset kan nevnes en svært gledelig respons. Som følge av vårt besøk, ble SOS RASISME – avd. Hallingdal stiftet av en gjeng ungdommer. Disse har arbeidet svært bra i ungdomsmiljøet i dalen, med juleverksted, stands, rock mot rasisme o.l.

Ellers har en del ulike samlinger blitt arrangert rundt om i bygdene, da som oftest i samarbeid med NOAS. Vi har og samarbeidet om en kulturkafé annenhver søndag på et av hotellene.

I en periode var det rundt 30 katolikker ved et mottak. Disse deltok jevnlig på gudstjenesten i bygda. Resumé av prekenen på engelsk var obligatorisk for prestene i den perioden. Vi hadde også en uformell kirkekafe etter hver messe dette halvåret.

Ellers har selvsagt menighetsbladet jevnlig tatt opp spørsmålet ang. flyktninger i sine spalter.

Avslutningsvis kan nevnes at jeg i forskjellige sammenhenger har formidlet kontakt mellom

asylsøkere og ulike grupper lokalt. Eks. skolebesøk på flyktningemottak, flyktninger besøker eldretreff, bondekvinnelag osv.

Når jeg i ettertid ser tilbake, er jeg rimelig fornøyd med effekten av holdningsarbeidet i vårt prestegjeld.

Jeg har tidligere vært svært frustrert når jeg f.eks. har målrettet holdningsarbeid mot konfirmanter eller andre grupper. Mye av frustrasjonen grunner seg i et lite gjennomtenkt arbeid.

Skal en arbeide seriøst med dette, er det helt avgjørende å avgrense engasjementet til et bestemt temaområde. Ellers ser jeg muligheten for å nå mye sterkere ut ved et tverrfaglig samarbeid i en kommune.

Jeg har i vår kommune under utarbeidelsen av en barne- og undomsplan for kommunen, stilt spørsmålet om behovet for et tverretattlig og tverrfaglig samtaleforum, der et bestemt område innenfor holdningsendrende arbeid blandt ungdom kan bestemmes for en gitt periode.

Når alle gode krefter fra skole, sosial, politi, kirke osv. kan samordne sitt arbeid, burde det være gode muligheter for bevegelser i holdninger. Dette er min erfaring i flyktningearbeidet.

Troverdighet – integritet

Avslutningsvis er det vanskelig å komme utenom et ransakende spørsmål. Er effekten av et holdningsendrende arbeid avhengig av initiativtagerens troverdighet enten det gjelder en person, en gruppe eller en større organisasjon? Jeg vet positivt i mitt arbeid at folk lokalt opplevde mitt engasjement troverdig. Ikke fordi jeg er en spesielt troverdig person, men på grunn av spesielle omstendigheter.

I startfasen oppstod det en svært alvorlig konflikt mellom ledelsen ved et av hotellene og meg. Det ble etterhvert mye

presseomtale og etterfølgende rettsaker.

I denne aktuelle saken var det et klart samspill mellom mitt engasjement og befolkningens meninger, reaksjoner og følelser. Jeg fikk m.a.o. mye gratis i det videre arbeid, og en svært god inngang i ulike sammenhenger.

Kirkens dilemma og mulighet

Utifra disse tilfeldige, «lykkelige» omstendigheter er det egentlig med dyp nød og fortvilelse overfor meg selv og den kirke jeg er satt som tjener for, jeg stiller spørsmålet: Er vi som kirke troverdig? Er jeg troverdig? Hvis vi kategorisk må svare bekræftende på nødvendigheten av integritet, hvor skal vi da hente vår frimodighet fra?

Som diakon skal en i dette arbeid representere kirkens forlengende arm. Så er det med smerte en registrerer at kirkens arm blir for kort, og at Jesu gode hender konkretiserer i diakonalt arbeid, i folks bevissthet lett blir erstattet med en pekefinger.

«Jeg vil ikke legge merke til andres små synder, men heller med bitter sorg tenke over mine egne store synder». Sitatet er hentet fra en diakoninnviet person, Frans fra Assisi. Denne underlige mannen som gjennom sitt liv aldri løftet pekefingeren mot andre enda han hadde god grunn til det. Han vendte pekefingeren mot seg selv i ord og i liv. Hans ærlighet og smerte over egen ufullkommenhet satte igang en holdningsendrende bevegelse som verden sjelden har sett.

Vår kirkes ulykke ligger i den vellykkede fremtoning. Vår kirke og dens tjenere tenker lite med bitter sorg over ens egen ufullkommenhet, men legger desto mere merke til folkets «små» synder. Om vår kirke har ordene i sin makt, så faller

Til Norge for å lære om diakoni

AV OLAV FANUELSEN

Orsolya Szechey er stipendiat ved Teologisk høgskole, Diakonhjemmets høgskolesenter, dette semester. Hun kommer fra Budapest i Ungarn og har fått et nylig opprettet Øst-Europastipend ved høgskolesenteret som bl.a. er finansiert Kirkens Nødhjelp og Det Norske Diakonforbund.

Orsolya sier til Diakonos at hun ser fram til oppholdet ved Diakonhjemmet. Hun kom til Norge allerede i oktober og har i tre måneder vært praktikant i Sykkylven menighet. Kontakten med Sykkylven fikk hun gjennom personer som deltok på det store Taizé-møtet i Linköping i fjor. Hun snakker forholdsvis godt norsk etter at hun har studert norsk ved universitetet i Budapest. Det er meningen at hun til våren skal tilbake i Sykkylven for å ha menighetspraksis som ledd i diakonistudiet.

Vi spør Orsolya hvordan diakonien er i den lutherske kirken i Ungarn, og hun svarer ivrig at mye nytt er på gang. Den lut-

Orsolya Szechey

herske kirken i Ungarn har opplevd en dramatisk historie, men akkurat nå er man i ferd med å gjenreise det diakonale arbeidet. Kirken har bl.a. fått tilbake de tre eiendommene som staten beslagla under urolighetene på 1950-tallet. Dette setter kirken i stand til å ta fatt på nye oppgaver. I det siste brevet fra Ungarn har hun fått oppfordringer om å knytte kontakter med norsk diakoni.

Kirken tenker seg at man på en av de eiendommene som er gitt tilbake kunne bygge opp et senter for fysisk funksjonshemmede, en gjenoppbygging av diakonissehuset i Budapest er også på trappene, og til sist ønsker man på det tredje stedet å bygge opp et konferansesenter og hvilehjem for kirkelige medarbeidere.

Diakonos ønsker Orsolya lykke til med oppholdet i Norge, og vi kommer om mulig tilbake til mer informasjon om gjenoppbyggingen av diakonien i Ungarn i et senere nummer av bladet.

HOLDNINGSENDRENDE

Forts. fra side 10

mange ord maktesløse til jorden. Gjerninger utført i Jesu navn setter mennesker i bevegelse. I nettopp dette ligger vår frimodighet i det holdningsendrende arbeid. Vi henter frimodighet fra vår egen smertelige erfaring.

Vi er ikke fullkomne

Vi må fremstå som sanne mennesker, som våger å vise egne sår og egen smerte. I det holdningsendrende arbeidet ønskes alle mennesker med litt smerte i øynene velkommen til å være med.

Når mennesker ser smerte i øynene og et ufullkomment liv, da beveges en. En beveger seg mot holdningsendring.

Ser vi mulighetene? Ser vi oppgaven som ligger der?

Det er diakoniens folk som har muligheter for kommunikasjon. Jeg tror de neste 10 årene vil vise det.